

17. Sahabenin Anlamı ve Sahabe Kavramları

Sahabe kelimesi, sözlükte “bir kişiyle birlikte bulunmak, onunla dost ve arkadaş olmak” anlamındaki sohbet kökünden türemiştir. Sahâbî, sahâbe ve ashap kelimeleri İslâmiyet’le birlikte, Resûl-i Ekrem’i görüp ona inanan kimseler için kullanılmaya başlanmıştır.

İbn-i Hacer (ra) diyor ki; sahâbî konusunda vâkif olduğum en sahih tarif şöyledir:

“Sahâbî, Peygamber (Sallallâhu Aleyhi ve Sellem)’e iman (edip), iman ettiği hâlde kendisiyle bir araya gelen ve İslâm üzere ölen kişidir.”

Resûl-i Ekrem de (s.a.v.) sahabelerinden takdirle bahsetmiş, Müslümanların da onlara karşı tavır ve tutumlarının nasıl olması gerektiğini göstermiştir. **Ve sahabeler hakkında bize şu tavsiyelerde bulunmuş:**

- “Ashâbım hakkında Allah’tan korkun! Ashâbım hakkında Allah’tan korkun! Sakın benden sonra onlara düşman olup sövmeyin! Onları seven, bana olan sevgisinden dolayı sevmiş olur. Onlara kızıp kin duyan da bana olan kin ve düşmanlığından dolayı böyle yapmış olur. Onlara sıkıntı veren bana sıkıntı vermiş, bana sıkıntı veren de Allah’a eza etmiş olur. Allah’a eza eden de büyük bir felaketle yüz yüze gelmiş olur...” dedi.
- “Ashâbım yıldızlar gibidir; hangisinin arkasından giderseniz gidiniz doğru yolu bulursunuz.” dedi.
- Bir gün Peygamberimize, “İnsanların en hayırlısı hangisidir?” diye soruldu. O da “Benim asırımdakilerdir. Sonra onları takip edenler, sonra da onları takip edenlerdir” diye cevap verdi. Allah Resûlü’ne o kadar yakın olan, O’nun zamanında yaşayan sahabeleri fazilet açısından geçmek neredeyse imkansızdır.
- Allah-ü Teâlâ’nın, meleklerin ve bütün insanların laneti, Ashâbıma kötü söz söyleyenin, üzerine olsun! Kıyâmette Allah-ü Teâlâ, böyle kimselerin farzlarını da, nâfile ibâdetlerini de kabûl etmez!

- Kıyâmette, insanların hepsinin kurtulma ümidi vardır. Ashâbıma sövenler bunlardan müstesnâdır. Onlara Kıyâmet halkı da lanet eder.
- Sırât köprüsünden ayakları kaymadan geçenler, Ehl-i beytimi ve Ashâbımı çok sevenlerdir.

Sahabe kavramları

Ehl-i sünnet âlimleri, Ashâb-ı Kirâmı üçe ayırmıştır:

1. Muhâcirler: Mekke şehri alınmadan önce, Mekke’den veya başka yerlerden, vatanlarını, yakınlarını terk ederek, Medîne şehrine hicret edenlerdir
2. Ensâr: Peygamber efendimize ve Muhâcirlere her türlü yardımda ve fedâkârlıkta bulunacaklarına söz veren Medîne şehrinde veya bu şehre yakın yerlerde bulunan Müslümanlardır.
3. Diğer Ashâb-ı Kirâm: Mekke şehri alındığı zaman ve daha sonra Mekke’de veya başka yerlerde îmâna gelenlerdir.

Sahabenin Kur’ân Nezdindeki Mertebesi

-Öğrenciler grup çalışması-

Grup çalışması: Öğrenciler ikişer gruplar halinde ayetleri okurlar ve ardından alttaki iki soruyu 10 dakika müzakere ederler ve cevaplarını kısa herkesle paylaşırlar.

1. Sahabenin Kuran Nezdindeki mertebesi nedir?
2. Ayetlerden biz ne anlamalıyız?
  - A. „İslâm’da birinci dereceyi kazanan Muhacirler ve Ensâr ile onlara güzelce tâbi olanlar yok mu? Allah onlardan razı, onlar da Allah’tan razı oldular. Allah, onlara içlerinden ırmaklar akan cennetler hazırladı. Onlar, oralara devamlı kalmak üzere geleceklerdir. İşte en büyük mutluluk, en büyük başarı!” **(Tevbe Suresi, 9/100)**

B. „Gerçekten Allah, (Hudeybiye’de) o ağacın altında sana biat ettikleri zaman, müminlerden razı oldu. Onların kalplerindeki ihlâsı bildiği için üzerlerine sekine, huzur ve güven indirdi. Onları hemen yakında gerçekleşen bir zaferle ve alacakları birçok ganimetle mükâfatlandırdı. Allah azîz ve hakîmdir (mutlak galiptir, tam hüküm ve hikmet sahibidir).” **(Fetih, 48/18-19)**

C. „Böylece Biz sizi örnek bir ümmet kıldık ki, insanlar nezdinde Hakk’ın şahitleri olasınız ve Peygamber de sizin hakkınızda şahit olsun.” **(Bakara, 2/143)**

D. Allah yolunda gereği gibi cihad edin. Sizi, insanlar içinde bu emanete ehil bulup seçen O’dur. Din konusunda, size hiçbir zorluk da yükledi. Haydin öyleyse babanız İbrahim’in milletine ve yoluna! Bundan önce de, bu Kur’ân’da da, size Müslüman adını veren O’dur. Tâ ki Resûl size şahit olsun, siz de diğer insanlar nezdinde Hakk’ın şahitleri olasınız. Haydin namazı hakkıyla ifa edin, zekâtı verin ve Allah’a sımsıkı bağlanın. O sizin biricik mevlânız, efendinizdir. O ne güzel mevlâ ve ne güzel yardımcıdır.” **(Hac, 22/78)**

Tevbe suresi 9/100 Ayetinin tefsiri

-Okuma parçası-

Bu âyet, Sahabe-i Kiram’ın, özellikle içlerinde ön safları tutanların ve onları Allah karşısında tam bir sorumluluk hissiyle takip edenlerin değerini ve büyüklüğünü tasvir ve idrak için yeterlidir. Müslüman âlimler, Sahabe-i Kiram’ın peygamberlerden sonra bütün insanların en faziletli olduğu konusunda ittifak halindedirler. Bu âyet-i kerimede bu çerçevede dikkat çeken husus, Kur’ân’ın cennetlerden bahsederken kullandığı ve bu meal çalışması boyunca “ağaçlarının arasından ve köşklerinin altından ırmaklar akan cennetler” şeklinde çevirdiğimiz cennatin tecrîmin tahtihâl-enhâr ifadesinde, tahtihâdan önce ‘baziyet’, yani bir sınırlama ifade eden

min edatı kullanılırken, bu âyette bu edat yoktur ve söz konusu ifade tahtehâl-enhâr şeklinde gelmektedir. Yani, Sahâbe-i Kiram’a va’dedilen cennetler bütününü ırmaklarla kaplıdır ki, bu da, onlara verilecek cennetlerin, diğerlerine nispeten çok daha nimetlerle yüklü olacağını gösterir. Âlimlerin çoğunluğu tarafından kabûl edilen tarife göre Sahabî, “Rasûlullah’ı hayatında iken bir defa olsun gören ve az da olsa sohbetinde bulunan mü’mindir.” (İbn-i Hacer-i Askalânî, 1: 7) Sahabe’nin tabakaları vardır ve bu konuda Hâkim el-Nisaburi’nin yaptığı taksim, genel kabul gören taksimdir. Hâkim, Sahabe’yi 12 mertebe halinde ele alır. Bazı sahabîler, bilhassa ilkler, bu mertebelerin pek çoğuna dahildir. Dolayısıyla, bu mertebeler değerlendirilirken her bir mertebeye ona ait olarak dahil bulunanlar düşünölmelidir. Hâkim’in Sahabe için saydığı 12 tabaka şöyledir:

- Raşid Halifeler olarak anılan Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali başta olmak üzere, hayatlarında Cennet’le müjdelenen 10 sahabî ki, geri kalan 6’sı da şunlardır: Zübeyr ibn Avvam, Ebû Ubeyde ibn Cerrah, Abdürrahman ibn Avf, Talha ibn Ubeydillâh, Sa’d ibn Ebî Vakkas ve Said ibn Zeyd (Allah, hepsinden razı olsun!).
- Hz. Ömer’den önce Müslüman olup, Zeyd ibn Erkam’ın evinde Rasûlullah’la gizli gizli bir araya gelenler.
- Habeşistan’a hicret edenler.
- Akabe’de Rasûlullah’a ilk biat eden Ensar.
- Akabe’de Rasûlullah’a ertesi yıl biat eden Ensar.
- Hicret esnasında Rasûlullah henüz Medine’ye ulaşmadan kendisine katılanlar.
- Bedir savaşına katılan sahabîler (Bedir Ashabı).
- Bedir Savaşı ile Hudeybiye Antlaşması arasında hicret edenler.
- Hudeybiye’de ağaç altında Rasûlullah’a biat edenler.
- Hudeybiye Antlaşmasından sonra Müslüman olup, Medine’ye hicret edenler.

- Mekke'nin fethinden sonra Müslüman olanlar.
- Mekke'nin fethinden sonra Rasûlullah'ı gören çocuk sahabîler. (Hâkim, 22-24) (Bütün bu bilgiler için bkn. Sonsuz Nur, 3, 139-141)